

Opettaja: Päivi Marttila-Lampinen, Liiketalous

1.1. Tausta

Sedu työnantajana jo edellyttää, että ammatillinen opettaja käy päivittämässä ammattitaitoaan ja -osaamistaan aina viiden vuoden välein työelämässä mahdollisuuksien mukaan. Tämä on varsin hyvä peruseriaate ohjaamaan meitä opettajia olemaan koko ajan uusien asioiden äärellä.

Itse olin toiminut pitkään erilaisissa työtehtävissä ennen kuin aloitin opettajan urani. Minulla oli kokemusta mm. pankista, kunnasta ja yrityksestä. Työtehtävät olivat liittyneet yritystutkimukseen, yritysneuvontaan ja markkinointiin.

Olin pohtinut työelämäjaksoa usean vuoden ajan. Keväällä 2019 olin valmis ottamaan haasteen vastaan. Hain työelämäjaksolle ja koko kahdeksan viikon jakso oli toiveenani. Minun onneksi työnantaja myönsi ko. jakson ja maksimimittaisena, vaikka hakuvaiheessa ei ollut tietoa työpaikasta. Vain kaksi asiaa olivat selvillä: ajankohtatoive oli lokakuu ja marraskuu sekä ulkomaille. Ajankohtaa pohdin pitkään, mutta halusin aloittaa kouluvuoden ja katkaista työvuoden Suomen pimeimpänä ajankohtana tekemällä jotakin muuta kuin opetusta.

1.1. Mikä maa – mikä valuutta?

Mielessäni siintelivät ulkomaat. Siinä olisi riittävästi minullekin haasteita. Maaksi valikoitui Yhdysvallat. Aluksi ajattelin maan manneraluetta, mutta hyvät sääolosuhteet työelämäjaksolla olisivat iso bonus kaiken muun uuden lisäksi. Pohdinnat päättyivät Hawai'i:n osavaltioon. Minulle oli jo aikaisemmin tehdyistä lomamatkoista kokemusta ko. osavaltiosta ja päätöksentekoa helpotti huomattavasti se, että asuminen järjestyi kivuttomasti. Lisäksi osavaltio on varsin turvallinen ja monikulttuurinen, mikä asia ei ole kovin vähäpätöinen tieto.

1.3. Työpaikan etsiminen

Yhdysvallat on maa, joka suojelee omia kansalaisiaan varsin tehokkaasti. Tämä tarkoittaa sitä, että työluvan saanti ko. maahan on lähes mahdotonta. En lähtenyt edes asiaa työstämään. Ainoaksi toteuttamiskelpoiseksi vaihtoehdoksi jäi vapaaehtoistyö.

1.4. Työpaikan varmistuminen

Olen toiminut yli 20 vuoden ajan Nuori yrittäjyys ry:n (myöhemmin NY) ohjelmien parissa ja kolme vuotta osa-aikaisena Etelä-Pohjanmaan Nuori yrittäjyys ry:n aluetoimiston ensimmäisenä työntekijänä. NY –toimintahan on lähtöisin Yhdysvalloista ja se on perustettu 1919 auttamaan ja tukemaan nuoria ihmisiä perustamaan unelmien yrityksiä. Hawai`i:n osavaltioon toiminta tuli vuonna 1957 eli siis kaksi vuotta aikaisemmin kun osavaltio liittyi osaksi Yhdysvaltoja.

Koko NY-toiminnan keskeinen idea on vapaaehtoisten käyttäminen sekä neuvonnassa että toiminnassa. Tämä ratkaisi sen, että kysyin mahdollisuudesta toimia NY:n vapaaehtoisena työntekijänä työelämäjaksoni ajan.

1.5. Työtehtävät JA Hawai`i org.

Saavuttuani maahan aloitin töiden tekemisen ja tutustumisen tekemisen kulttuuriin. Toimiston ainoa osa-aikaisesti palkattu työntekijä projektikoordinaattori Ms Ann Dang oli koko syyskuun ajan valmistellut tuloani ja postittanut minulle suunniteltua ohjelmaa ja työtehtäviä. Sähköpostien vaihto oli niin vilkasta, että minun piti välillä muistuttaa häntä minun olevan vielä täysin kiinni omassa opetustyössäni Suomessa ja että ehdin täydellisesti paneutua asioihin vasta Honoluluissa. Viestittelyssä oli myös hieman huvittaviakin piirteitä aikaerostamme johtuen eli Hawai`i:n osavaltio on 12 tuntia jäljessä Suomen aikaa.

Suomesta lähtiessäni minulla oli viikko-ohjelman käsikirjoitus olemassa. Käytäntö on osoittanut, että kaikki asiat voivat muuttua aivan toiseksi tunnin sisällä. Jotkut asiat ovat muuttuneet parempaan suuntaan jotkut huonompaan päin.

Tehtävänäni on vieraila kouluissa ja kertoa siellä tarjolla olevista NY-ohjelmista. Täällä käytetään alakouluissa - meidän koulujärjestelmän viidennellä tai kuudennella luokalla - Global Market Place-ohjelmaa runsaasti. Se käsittelee ulkomaan kauppaa. Varsin vaativa ohjelma, mutta ohjelmassa ei juurikaan mainita Eurooppaa tai Eurovaluuttaa. Vain Aasiassa ja Meksikolla sekä Kanadalla on merkitystä. High School-tasolla käytetään kahta ohjelmaa: To Be Entrepreneurial ja Career Succes. Ensimmäinen muistuttaa lähinnä liiketoimintasuunnitelman tekoa ja jälkimmäinen ohjelma keskittyy työelämätaitojen saavuttamiseen ja työnhakuun. Tämä jälkimmäinen ohjelma on vasta kaksi vuotta vanha.

Suomessa yleisesti käytössä oleva NY vuosiyrittäjänä – ohjelma ei ole käytössä tässä osavaltiossa. Amerikkalaiset pelkäävät vähän kaikkea ja haluavat suojella nuorensa liiasta riskinotosta. Myös vakuutustekniset asiat ovat lopettaneet ohjelman käytön. Lisäksi toimisto oli menettänyt keväällä asiasta vastaavan työntekijän.

Minä siis tein markkinointityötä siitä, että koulut ja opettajat ottaisivat ohjelmia käyttöönsä. Vastaanotto on ollut hienoa. Koulujen opettajat ja johtajat ovat olleet hyvin tietoisia Suomen hyvistä Pisa-tutkimuksen tuloksista ja tästä asiasta olisi voinut keskustella vaikka kuinka kauan. Tosin Ms Dang on jo hoitanut ensimmäisen kontaktin kouluun ja koulujen johto ja opettajat tiesivät, että ulkomaalainen työntekijä on tulossa heidän kouluun.

Toinen päätehtävä on ollut selvittää yhteystietoja sellaisista henkilöistä, jotka ovat käyneet kouluissaan NY-ohjelmia läpi. Minusta oli hyvin kummallista, että täällä ei ole tehty ohjelmien vaikuttavuudesta tutkimuksia toisin kuin Suomessa ja Euroopassa. Näissä asioissa olemme edelläkävijöitä. Minusta tuntuu, että tuota tutkimusta saamme odottaa aika pitkään ainakin kahdesta syystä. Organisaatioilla ei ole palkattua työvoimaa vaan se pyörii vapaaehtoisten varassa ja toinen syy on se, että NY-toiminta alun perin oli täällä jo aloittaneiden tai aloittavien yrittäjien tukemiseen tarkoitettu vapaaehtoinen järjestelmä ei kouluissa käytetty menetelmä.

Olen myös joutunut paikkaamaan vapaaehtoisten puutetta ja olen pitänyt joitakin tunteja edellä mainitsemistani käytössä olevista ohjelmista. Vapaaehtoisista näyttää olevan täälläkin vaikea saada. Yrittäjät ovat kiireisiä ja yhden tunnin irrottaminen vapaaehtoistyöhön on vaikeaa. Tosi paljon toimisto käyttää armeijan palveluksessa olevia henkilöitä yrityselämän vapaaehtoisten tilalla.

Ja sitten kaikkea mahdollista muuta on kuulunut tehtäviini. Olen kerännyt vapaaehtoisille valmiista materiaalista tuntien paketit. Materiaalit ja tarvikkeet löytyvät Ka'kaako:n alueella olevasta selfstoragesta. Mitään toimistoa heillä ei ole. Kokoukset pidetään kahviloissa ja jokainen saa valita itselleen parhaiten sopivan työntekopaikan. Minä olen tehnyt toimistotyöni kahviloissa, parkkipaikalla, tarvikevarastolla ja asunnollani, jossa on voinut paremmin keskittyä tehtäviin.

Säännölliset kokoukset pidettiin erilaisissa kahviloissa.

2.0. Tavoitteet työelämäjaksolleni

Ensimmäinen tavoitteeni oli oppia uusia asioita, joita voisi ajatella jalostaa käytettäväksi myös Suomessa. Uusien asioiden oppiminen tehostui varmasti olemalla ulkomailla, poissa täydellisesti normaaliympyröistä. Täällä ulkomailla työskennellessä mikään asia ei ole itsestään selvää. Koko ajan on täytynyt toimia epämukavuusrajan ylittävällä puolella. Ongelmien ratkaisutaito on kasvanut.

Kun olin päättänyt lähteä ulkomaille työelämäjaksolleni, täytyi toinenkin tavoitteeni. Olen siis toiminut koko täällä olo ajan yrittäjämäisesti. Se, että selviytyy vieraassa maassa ja kulttuurissa ja vieraalla kielellä on iso asia. Joka päivä olen huomannut puhuvani paremmin englantia ja jopa vitsien ymmärtäminen on parantunut. Myös jatkuva epämukavuusalueen ylittäminen on jo ihan normaalia arkeani täällä.

Tiesin jo jotakin amerikkalaisesta koulusysteemistä, mutta halusin nähdä ja kokea sen, kuinka nuorista kasvatetaan itseensä luottavia selviytyjiä. Miten se tehdään ja miten se tehtäisiin niin, ettei asia mene yli.

Neljäs tavoite oli tietenkin katkaista tavanomainen kouluvuosi. Samalla saattaisi oppia uusia asioita, joita käyttää tulevissa opetustehtävissä.

Viides tavoite tuli täällä töitä tehdessä. Yhdysvalloissa kouluissa ja yliopistoissa on valtava me – henki. Kuinka me suomalaiset voisimme omissa koulutusorganisaatioissa sitä kehittää ja vahvistaa. Siinä on oppimista ja miettimistä.

3.0. Mitä jäi kotiin tuotavaksi?

3.1. Toteutuminen

Työelämäjaksoni toteutui täysimääräisesti. Se oli kaiken vaivan arvoista. Suunnittelun tähän olin aloittanut jo tammikuun lopussa. Minulta vaadittiin aluksi hyvät hermot ja usko siihen, että kaikki asiat toteutuvat. Välillä suunnitteluprosessi oli vähän liiankin verkkaista, mutta kaikki se tarvittiin valmistautumiseen vieraalla maalla asumiseen ja työn tekemiseen. Kahdeksan viikkoa tuntui edessä pitkältä ajalta, mutta taaksepäin katsoessa todella lyhyeltä hetkeltä.

3.2. Asioiden järjestyminen, sopeutuminen ja talous

Todella iso määrä asioita ja papereita oli hoidettava kuntoon ennen lähtöä, täällä paikan päällä ja kotiin paluun jälkeen on muutama asia vielä selvitettävä. Yhdysvallat on vielä papereiden luvattu maa. Epävarmuuden sietokykyäni lisääntyi varmasti. Vaikka kuinka yritti suunnitella ja tehdä ennakkoon, ei silti voinut olla varma asiasta. Aikataulut ja muut reunaehdot muuttuivat jatkuvasti. Elä siis hetkessä ja tee siinä hetkessä parhaasi. Sopeudu ja ole luova. Siinä muutama selviytymisohje.

Taloudellisesti kahdeksan viikkoa Yhdysvalloissa on suhteellisen kallis, vaikka asunnon sain ilmaiseksi koirien ja kissojen hoitoa vastaan. Ilman autoa täällä ei vain selvinnyt. Täällä ei ole toimivia julkisia kulkuvälineitä. Auto oli täysin ylimääräinen ja budjetoimaton kuluerä. Onneksi menovesi siihen ei maksanut juuri mitään. Todellakin jouduin itse maksamaan kulkukustannukset, vaikka olin vapaaehtoistyöntekijä. Muuten elämä suurkaupungissa on joko yhtä kallista tai halvaa kuin eläminen esimerkiksi Helsingissä. Kaikki maksaa ja kaikesta pitää maksaa. Toisaalta oman osaamisen kartuttaminen vaikka koulutuksenkin kautta maksaa. Siihen kannattaa aina panostaa.

3.3. Mitä opin, mitä tuon Suomeen mukanaani?

Täällä ei ole ammatillista koulutusta lainkaan. Keskusteltuani useiden amerikkalaisten työntekijöiden ja yrittäjien kanssa, heidän mielestään tarve ammatilliselle koulutukselle olisi, mutta vielä maksaja puuttuu. Nyt yliopistoihin hakeudutaan rahan kanssa ja rahan takia, mutta täällä ammattinsa osaava alan tekijä kykenee saavuttamaan saman tasoisen tulotason kuin yliopistotutkinnon tehnytkin. Hieman jäi sellainen olo, että iso laiva olisi täälläkin kääntymässä, mutta kääntäminen vaatii aikaa ja tilaa. Hyvät esimerkit voisivat auttaa myös asiassa.

On siis havaittu, että ei ole mitään järkeä kustantaa nuorille kalliita yliopistokoulutuksia, jos heitä ei koulut kiinnosta. Huvitteluvuodesta ei kannata maksaa niin paljon. Siis ammatilliselle koulutukselle olisi todella tarvetta ja jopa markkinarako. Toisaalta työ tekijäänsä opettaa –malli on

tuottanut maalle hyviä ammatin osaavia työntekijöitä. Joku yhdistelmämalli työn tekemiseen ja koulutukseen voisi olla sopiva tapa.

Aivan niin kuin Suomessakin käden taitajia ja työntekijöitä kaivataan. Isoissa kauppakeskuksissa liikkuessani ei ollut kauppaa, jonka ovesa tai ikkunassa ei olisi ollut kylttiä: palkataan työntekijöitä joko kokoaikaiseksi tai osa-aikaiseksi. Ongelma oli ihan sama kuin Suomessa: mistä löydät osaavan, motivoituneen ja sitoutuneen työntekijän.

3.3.1. Havaintojani nuorten koulutuksesta

Koulut toimivat todella niukoilla rahavaroilla. Se näkyi myös ulospäin. Tilat laitteet ja välineet eivät todellakaan olleet uusia ja hienoja. Ero oli myös julkisella rahalla rahoitettujen ja yksityisten koulujen välillä oli hyvin suuri. Siinä kun yksityisellä koululla on kaikki viimeisen tiedon ja teknologian mukaisia, opiskellaan ja opitaan julkisen varoin ylläpidetyissä kouluissa vielä esimerkiksi ilman ilmastointilaitteita luokassa. Ilmasto on niin kuumaa, että edellä mainittu laite on välttämätön sisätiloissa.

Julkisen varoin rahoitetuissa kouluissa ala-asteikäiset kävivät vain kolmena päivänä viikossa koulussa. Päivät olivat maanantai, keskiviikko ja perjantai. Syitä tähän ratkaisuun oli monia. Koska kaikki liikkuminen perustuu yksityisautoiluun, on kyydit kouluun ja takaisin sekä kallista että aikaa vievää. Yleensä vanhemmat kuljettivat lapsensa kouluun. Koulubussijärjestelmää on rapautettu ja harvennettu vuosien saatossa. Säästöä syntyy sekä ajallisesti että muuten, kun ei tarvitse kyyditä lapsia kaikkina viikonpäivinä. Myös maksettavia koulutiloja ei tarvita niin paljon, vaikka täällä ei rakentaminen niin kallista olekaan.

Niinä päivinä, kun oppilaat ovat kotona, on opetusta mahdollisuus saada verkko-opetuksena tai suoratoistona kotiin omalle läppäriille. Opettajat ovat näissä kouluissa tavoitettavissa ohjausta ja muuta yhteydenpitoa varten klo 8-16. Saamani kokemuksen mukaan tällainen järjestelmä vaatii sekä oppilaalta ja vanhemmilta paljon onnistuakseen.

Yksityiset koulut toteuttivat opetuksen viitenä päivänä viikossa. Tämä saattaa heijastua oppimistuloksiin.

Sain vieraila myös eri yhteiskuntaluokkia alueellaan pitävissä kouluissa. Myös köyhemmillä alueilla voitiin oppia ja opiskella laadukkaasti. Yhteinen tekijä oikeastaan kaikissa tapauksissa oli opettajan kyky ja halu toimia oppilaiden kanssa. Opettajalla on suuri merkitys siinä, kuinka luokka koulussa oppii.

Amerikkalaiset lapset ja nuoret ryhtyivät ensimmäisestä ohjeesta tekemään annettuja tehtäviä. Myös kaikki tarvittavat välineet olivat mukana koulussa. Kännykkä ja tietokone pysyivät reppussa, jos niitä ei tarvittu. Tämä oli selkeä ero suomalaiseen tapaan toimia. Lyijykynä ja omat muistiinpanot olivat tärkeässä roolissa opiskeltaessa.

3.4. Mitä mukaan Seduun ja Suomeen?

Meillä on hyvä koulutusmalli, joka antaa kaikille mahdollisuuden oppia ja opiskella. Tätä tukevat kaikki uudet valtakunnalliset yleiset ja yhteiset opetussuunnitelmat. Myös meidän koulutusjärjestelmien muut tukiverkot ovat vähintään hyvällä tasolla.

Ammatillisen koulutuksen tietämyksen ja osaamisen monistaminen vientiin on tärkeää. Tilausta on, mutta viennissä ei pikavoittoja tunneta. Ehdotukseni on, että meidän hyvää ammatillista koulutusta yritetään myydä vaikka vain lyhyinä koulutuksina Yhdysvaltoihin. Tähän on hyvä laittaa yksi konkreettinen esimerkki: Menimme ystävien kanssa syömään amerikkalaisittain ja saaren hienoimpaan ja kalleimpaan ravintolaan. Asiakaspalvelijat olivat todella ystävällisiä ja ruoka oli rakennettu arvokkaista komponenteista ja erikoisista raaka-aineista. Mutta tarjoilu ja lisämyynti ja asiakkaan kanssa kommunikointi olisi vaatinut paljon enemmän ammatillista osaamista. Kaikesta pystyi päättelemään, että pienellä työntekijöiden lisäkoulutuksella olisi tilanteet hoidettu niin, että asiakkaan – vaativankin – odotukset olisivat ylittyneet monin kertaisesti. Nyt jäätiin palvelussa keskinkertaiselle tasolle, mutta ilmeisesti paikalliset asiakkaat ovat tähän tyytyväisiä.

Koulujen yhteisöllisyys on silmiin pistävää. Tämä poikkeaa suomalaisesta tavasta toimia. Sedussa kannattaisi mielestäni aloittaa panostukset yhteisöllisyyden rakentamiseen. Onhan sitä jo tehtykin, mutta yhteisöllisyyttä voisi olla vieläkin enemmän. Toisaalta ehkä tuo amerikkalainen toimintapa on kulttuurissa jo sisällä. Tähänkin laitan muutaman konkreettisen esimerkin asiasta. Kun näki opiskelijoita koulun ulkopuolella välitunnilla, oli heillä kaikilla päällä jotakin, josta selvisi heti koulu. Samoin kouluissa sisällä oli nähtävissä, että monenlaisia tapahtumia tehtiin täysin opiskelijavetoisesti. Onko meillä esimerkiksi uusia rakennuksia suunniteltaessa mahdollisuus kuulla nykyisten opiskelijoiden ääntä?

Itselleni tästä työelämäjaksosta jäi positiivinen oppimiskokeemus. Opetustilanteissa opiskelijoita aina kehoitetaan ylittämään oma mukavuusalueensa. Nyt tuli koettua tuo tunne monta kertaa. Kun selviää siitä, se tunnetason palkinto on suuri. Epävarmuuden sietokyky ja kyky toimia erilaisten kulttuurien kanssa lisääntyivät. Ongelmanratkaisutaidot kehittyivät. Kielitaito ja puheen sujuvuus lisääntyivät myös jaksolla. Uudenlaisia opetusmenetelmiä ja lähestymistapoja voin ottaa käyttöön omassa opettamassani aineissa.

Opetuksen näkövinkkelistä se vanha totuus vain vahvistui. Opettajan tulee olla sitoutunut ja innostunut aiheestaan ja alastaan.

Tietotekniikka on täälläkin käytössä kouluissa, mutta se ei ole itsetarkoitus. läppäreitä käytetään tarpeen vaatiessa. Lyijykynä ja paperi sekä hyvä kirjoitustaito ovat vielä täällä arvossaan.

Meidän kannattaa myös ammatillisella puolella panostaa vieraiden kielten opiskeluun, sillä se on yksi tekijä, jolla erotumme muista maista. Kansainvälisyyskasvatukseen vain tarjolle kielivaihtoehtoja.

